

Rapport 2006:5

Analys av Lunds kommun, 2006 Försökskommunprojektet

Avslutande analys

2003-2006 var Lund en av sex försökskommuner, som var utsedda av MOB, Alkoholkommittén och Folkhälsoinstitutet att delta i deras utvecklings- och forskningsprojekt.

Maj Bjurving, Göteborg, som var kommunens resursperson i projektet under det sista året ger här sin personliga analys av Lund kommuns alkohol - och drogförebyggande arbete vid projektets avslutning 2006

LUND

ATAD Prevention Center, Lund
Alkohol, Tobak och Andra Droger
www.droginfo.com

Personlig analys av Lunds kommun

Analysen görs på uppdrag av Alkoholkommitténs, Mobilisering mot narkotikas och Statens folkhälsoinstituts utvecklings- och forskningsverksamhet i sex svenska kommuner.

Bakgrund

Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika bedriver sedan januari 2003 ett utvecklings- och forskningsarbete som syftar till att förstärka det lokala alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet i sex kommuner. Lunds kommun utsågs till en av sex försökskommuner 2003. Maude Johansson har varit resursperson under perioden 2003 – 2005. Våren 2006 utsågs undertecknad till resursperson och har i uppdrag att göra en sammanfattande analys.

Analysen har sin utgångspunkt i målen som är uppsatta i plattformen för Alkoholkommitténs, Mobilisering mot narkotikas och Statens folkhälsoinstituts utvecklings- och forskningsverksamhet i sex svenska kommuner. Analysen kommer att omfatta en beskrivning av Lunds kommuns drogförebyggande arbete utifrån de mål kommunen redovisat i sin utvecklingsplan 2003, de förbättringar som gjorts under projektets gång samt en analys och en sammanfattande diskussion.

Metod

Utgångspunkten för analysen är en genomgång av utvecklingsplaner, genomförandeplaner, årsrapporter, handlingsplanen och Maude Johanssons rapporter. Dessutom har sju personer intervjuats. Upplägget av intervjuerna har dels utgått från de gemensamma frågorna som resurspersonerna tillsammans med Gunborg Brännström och Charlotta Rehnman kommit överens om och dels utifrån en analys av ovanstående dokument producerade av Lunds kommun och resursperson Maude Johansson.

Följande personer är intervjuade:

Martin Ekström, alkohol- och narkotikasamordnare ATAD,
Kent Rosqvist, informatör ATAD,
Mitra Ramezani, statistiker ATAD,
Kerstin Karlsson, enhetschef individ och familjeomsorg,
Karin Osbeck, verksamhetschef individ och familjeomsorg,
Jörgen Nilsson, närpolischef i Lund,
Claes-Göran Jönsson, kommunalråd Kultur och fritidsnämnden.

Beskrivningen och analysen kommer att redovisas utifrån följande rubriker:

- Organisation och struktur,
- Lunds kommuns prioriterade områden och förbättringar som har genomförts under projektiden,
- Analys och slutdiskussion

Organisation och struktur

Detta avsnitt innehåller en genomgång av Lunds kommuns organisation och struktur för preventionsarbetet. Följande områden har ingått i analysen: arbetet med handlingsplanen,

LUND

organisering av styrgruppen, det drogförebyggande arbetets budget och slutligen organisationen för det främjande arbetet.

Handlingsplan och policy för Lunds kommun

Under projekttiden har Lunds kommun arbetat fram två styrdokument som ligger till grund för det förebyggande arbetet kring alkohol, tobak och andra droger, dels en policy och dels en handlingsplan.

- Kommunfullmäktige fattade beslut om en "Policy för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet kring Alkohol, Tobak och Andra Droger" i Lunds kommun i december 2004.
- Kultur- och fritidsnämnden fattade beslut i september 2005 om en övergripande handlingsplanen för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Kultur och fritidsnämnden har delegation från kommunfullmäktige att fatta beslut om handlingsplan.

Policyn är övergripande och inriktad på det hälsofrämjande arbetet. Alkohol- och narkotikafrågor tas inte upp i policyn. 2005 kompletterades policyn med en handlingsplan för det alkohol- och narkotikaförebyggande arbete. Handlingsplanen är anpassad och framtagen utifrån policyn för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.

Organisering av styrgrupp

Det övergripande ansvaret för projektet har legat på en styrgrupp. Vid en genomgång av olika dokument och i intervjuer har det framkommit att det funnits oklarheter kring styrgruppen. Vilken grupp har i praktiken varit styrgrupp för projektet? I ansökan till Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika redovisas att det utsetts en tvärsektoriell ledningsgrupp för projektet. I gruppen ingick politiker och förvaltningschefer. Det saknades¹ beslut i kommunstyrelsen eller i fullmäktige om den tvärsektoriella ledningsgrupp som beskrivs i ansökan. Samtidigt finns det ett Brottsförebyggande råd som fungerar och har ett tydligt mandat att arbeta med brottsförebyggande arbete men de har inte ett tydligt mandat att arbeta med alkohol- och narkotikaförebyggande frågor.

I mars 2005 bildades i samråd med kommunstyrelsen en samrådsgrupp i ATAD-frågor (alkohol- och narkotikafrågor). Gruppen har politisk förankring genom två representanter från kommunstyrelsen, presidierna för Kultur och fritidsnämnden och Socialnämnden. Följande tjänstemän ingår i rådet socialdirektören, kultur och fritidschefen, projektchefen samt ATAD-koordinator och folkhälsosamordnare. Samrådsgruppen har ansvaret för Alkohol, Tobak och Andra Droger i Lunds kommun. Dessutom finns Samordningsgruppen i ATAD frågor bestående av experter från relevanta aktörer i kommunen.

Organisation för det främjande arbetet

Det hälsofrämjande arbetet i kommunen är idag placerat i olika förvaltningar. Drog- och brottsförebyggandesamordnare är idag placerad under Kultur- och fritidsförvaltningen och folkhälsosamordnarna tillhör kommunstyrelsen men är placerade på miljöförvaltningen.

¹ Maude Johansson, (juni 2003) Personlig analys av Lund kommuns alkohol- och drogförebyggande arbete.

LUND

Budget för det drogförebyggande arbetet

I kommunens budget för det drogförebyggande arbetet ingår en samordnartjänst och 150 000 kr i verksamhetsmedel. Kommunen har fått medel från Alkoholkommittén och Mobilisering mot narkotika till projektet "sex försökskommuner" där Lund är en av sex kommuner samt från socialdepartementet via länsstyrelsen till en statistiker. Dessutom finns det en informatör på arbetsmarknadsåtgärd. Den drogförebyggande verksamheten bygger till största delen på bidrag från staten.

Sammanfattning

Under projekttiden har mycket förbättrats. När projektet startade fanns det en handlingsplan som antogs 1998 av Kultur och fritidsnämnden. Under projekttiden har det arbetats fram och beslutats om en Policy för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet kring Alkohol, Tobak och Andra Droger samt en övergripande handlingsplan för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. I handlingsplanen finns det beslut om en samrådsgrupp med politisk representation, de högsta cheferna inom relevanta områden i kommunen samt ATAD koordinatör. Det finns också en samordningsgrupp för ATAD frågor med experter.

Priorite

rade områden under projekttiden

Kommunen har utifrån en analys av vad forskning säger, drogsituationen i kommunen och kommunens behov valt att fokusera på följande områden:

Ett sektorsövergripande främjande arbete

- En samlad välfärdstrategi inom ett geografiskt begränsat område.

Målgruppsinriktat preventionsarbete

- Preventionsinsatser i skola (6-25 år) riktat mot riskgruppen

Kommunikationsstrategier

- Attitydförändringsarbete bland hela befolkningen

Här nedan kommer en beskrivning av vad som gjorts inom de tre områdena under projekttiden.

Ett sektorsövergripande främjande arbete

Kommunen valde vid starten av projektet ut kommundelen Dalby för att genomföra en samlad välfärdstrategi. Efter ett år utsåg man en ny kommundel, Linero, för det sektorsövergripande, främjande arbetet. Linero kom efter en lång startsträcka² igång bra. En tvärsektorieell arbetsgrupp ansvarade för arbetet i Linero. De genomförde framtidsverkstäder och hade regelbundna stormöten. Ett flertal personer har genomgått SET (Social Emotionell Träning) utbildning i kommundelen och elevvårdspersonal har fått utbildning i MI (Motiverande samtal) metoden.

Under 2006 övergick man till att arbeta främjande och sektorsövergripande över hela staden. ATAD³ erbjuder all personal i relevanta förvaltningar och organisationer kompetensutvecklande utbildningar med följande teman:

² Maude Johansson, Rapport 2005.

³ Utbildningskatalog våren 2006.

LUND

ATAD Prevention Center, Lund
Alkohol, Tobak och Andra Droger
www.droginfo.com

- Hälsöfrämjande arbetsplatser – Nätverksseminarium
- En hälsosam kommun

- Grundutbildning i ATAD prevention
- Politikerutbildning
- Ungdomar med särskilda behov – Samverkansseminarium
- Kan skolan hjälpa barn med beteendeproblem?
- Cannabissmissbruk – Att tidigt upptäcka och behandla

ATAD har genomfört utbildningar i metoder som rekommenderas från nationellt håll och som är utvärderade eller är på väg att utvärderas. Kommunen erbjuder personalen i kommunen utbildningar i följande metoder:

- Handledarutbildning i SET som är ett klassrumsbaserat preventionsprogram.
- ÖPP (Örebro Preventions Program) som är ett kort föräldrastödsprogram.
- Gruppleदारutbildning i FöräldraKOMET som är ett mer omfattande föräldrastödsprogram.
- Handledarutbildning i SkolKOMET
- B-certifikatutbildning i Ansvarsfull alkoholhantering

Lunds kommun har genomfört skolundersökningar som mäter ungdomars drogvanor under en lång tid och har det senaste åren gått över till använda ungdomsstyrelsens ungdomsenkät LUPP som omfattar bland annat frågor om synen på inflytande, hur unga trivs i skolan, fritidsaktiviteter, arbete, hälsa och framtidsplaner.

Målgruppsinriktat preventionsarbete

Det målgruppsinriktade preventionsarbetet omfattas av två målgrupper i utvecklingsplanen 2003. Dels av riskgrupper i skolan 6-19 år via Resurscentrum och IV (individuella programmet), dels av åldersgruppen 19 – 25 år som i sig är en riskgrupp och som i detta projekt nås via universitet.

Personalen på Resurscentrum och på IV programmet har valt att utbilda SET handledare och implementera metoden i sina verksamheter. De har gjort bedömningen att den metoden kan komplettera det övriga arbetet inom verksamheterna.

Universitet har i många år arbetat med utbildning i ansvarsfull alkoholhantering av serveringsansvariga på studentpubar. Kommunen har dessutom inspirerats av universitetets utbildningar i ansvarsfull alkoholhantering och erbjuder inom projektet utbildning och certifiering i sin utbildningskatalog. Studenthälsan har på sin hemsida råd till studenter kring riskfylld alkoholkonsumtion och erbjuder studenter som har anhöriga med alkoholproblem kamratstödsverksamhet. Rickard Wastensson från Studenthälsan ingår dessutom i samordningsgruppen som expert.

Kommunikationsstrategier

Samrådsgruppen har prioriterat att arbeta med vuxnas attityder. Det finns en liberal attityd bland vuxna till alkohol och till att bjuda sina barn på alkohol, enligt en kartläggning man genomfört i kommunen. Utifrån kartläggningens resultat har man genomfört en kampanj som

LUND

ATAD Prevention Center, Lund
Alkohol, Tobak och Andra Droger
www.droginfo.com

vänt sig till vuxna med budskapet att vuxna skall vara tydliga och restriktiva i de normer och värderingar man förmedlar till sina barn. Kampanjen genomfördes vid valborgshelgen 2006.

Sammanfattning

ATAD har satsat mycket på att höja kunskapsnivån i kommunen, genom att sprida kunskap om framgångsrika främjande primär- och sekundärpreventiva metoder. De har utbildat handledare, gruppleadare och certifierat stora grupper av personal i erkänt kvalitativt bra metoder samt tagit fram ett uppföljningssystem för deltagarna i utbildningarna som genomförts av ATAD. Resurscentrum och IV programmet har deltagit i SET handledare utbildningen och infört metoden i sin verksamhet. Universitet arbetar med ansvarsfull alkoholhantering i "nationernas" pubverksamhet.

Analys och diskussion

Lunds kommun har ingått i alkoholkommitténs, Mobilisering mot narkotikas och Statens folkhälsoinstituts utvecklings- och forskningsverksamhet i sex svenska kommuner. Under de åren som gått har det drogpreventiva arbetet i kommunen utvecklats. Framförallt har kommunen fått en tydligare politisk styrning med en samrådsgrupp som tagit fram en handlingsplan. Arbetet med handlingsplanen ökade kunskapen hos de politiker och chefstjänstemän som deltog i arbetet. Den nya handlingsplanen har gjort det drogförebyggande arbetet mer fokuserat och strategiskt. Det är möjligt att handlingsplanen kan bli ytterligare något mer konkret men här går meningarna isär. Det är viktigt att handlingsplanen är begriplig och lättillgänglig. Det kommer under 2007 att genomföras en uppföljning av handlingsplanen.

Kommunen är beroende av bidrag från staten och av arbetsmarknadsåtgärder i sitt förebyggande arbete. I framtiden är det nödvändigt att övergå till ett självfinansierat och permanentat drogförebyggande arbete. Det finns annars en risk för att arbetet blir en dagslända. Kommunen behöver förstärka ATAD med en statistiker och en informatör som är egenfinansierad av kommunen. Dessutom behöver organisationen för folkhälsofrågor, brotts- och drogförebyggande arbete ses över för att verksamheten skall bli mer samordnad och effektiv.

Kunskapsnivån har höjts i kommunen genom en stor samordnad kommuncentral utbildningsinsats som organiserats av ATAD. Då en del av utbildningsinsatsningen bygger på statliga medel är det viktigt att kommunen går in och säkrar ATAD:s utbildningsinsats. Satsningen har kommit en bra bit på väg men det är långt ifrån all skolpersonal som tagit del av utbildningarna.

Det målgruppsinriktade arbetet har kommit en liten bit på väg men det finns mycket mer att önska på detta område. När det gäller resurscentrum och IV programmet går det att förstärka med föräldrastödsprogram när verksamheterna är mogna att ta nästa steg. Målen i utvecklingsplanen 2003 var på detta område för högt ställda och kändes konstruerade och inte riktigt förankrade.

Ett av de prioriterade målen var att ta fram en kommunikationsstrategi, det saknas en nedskrivna långsiktig kommunikationsstrategi i kommunen. Däremot har samrådsgruppen gjort en analys och prioriterat att arbeta med en målgrupps attityder via en kampanj.

LUND

ATAD Prevention Center, Lund
Alkohol, Tobak och Andra Droger
www.droginfo.com

Kampanjen som vände sig till föräldrar var en bra början men det räcker inte med en kampanj över bara en helg för att förändra en målgrupps attityder. Strategin bör vara långsiktig, där man arbetar med en målgrupp över en längre tid och på olika sätt. Här finns det möjligheter att utveckla arbetet ytterligare och kanske skall handlingsplanen omfatta ett avsnitt med kommunikationsstrategi.

Avslutningsvis

En av de intervjuade svarade på frågan: Vad kan bli bättre? -allt kan bli bättre. Det är riktigt att allt kan bli bättre samtidigt har mycket blivit bättre i Lunds kommun.

Det är viktigt att inte slå sig till ro och luta sig tillbaka när projektiden är över och tro att allt är färdigt. Det är nu arbetet börjar och kommunen kan visa vad man går för och vad man lärt sig under projektiden. Svaret på ovanstående fråga visar samtidigt på att det finns en medvetenhet om detta. Vi är tvungna att vinna varje generation och vi kan aldrig slå oss till ro när det gäller det drogförebyggande arbetet.

Maj Bjurving
Resursperson